

Studera
denna broschyr
grundligt

Den är din vägledning i händelse av krig. Förvara broschyren så, att du har den till hands vid behov.

Broschyren är avsedd för varje svensk man och kvinna. Den kan av var och en rekvireras från

STATENS INFORMATIONSTYRELSE
STOCKHOLM 2

Tjänste
Gruppkortband

OM
KRIGET
KOMMER

VÄGLEDNING FÖR RIKETS MEDBORGARE
I HÄNDELSE AV KRIG

Småtryck 5

GHSEAT, med **GUDS**
Nåde, Sveriges, Götas och
Vendes **Konung.**

Vår gunst och nådiga bönägenhet med Gud Allsmäktig!

Kungl. Maj: t uppdrager åt statens informationsstyrelse att utgiva
och till allmän kännedom bringa bilagda vägledning för rikets med-
borgare i händelse av krig. Vilket vederbörande till efterrättelse
länder. Stockholm den 17 juni 1943.

Attij

Asimsson

Armémuseum
Biblioteket

2 6047 014 794

Till statens informationsstyrelse:

angående vägledning för rikets medborgare i händelse av krig.

Till Sveriges alla medborgare

Sveriges statsmakter och Sveriges folk stå eniga i föresatsen att värna rikets frihet och självständighet emot varje angrepp. Detta beslut avser alla och envar, det kräver insättandet av all kraft och medverkan från alla medborgare, män och kvinnor, unga och gamla, vapenföra och icke vapenföra, militärer och civila, myndigheter och enskilda. När det gäller rikets välfärd och bestånd, ha alla skyldigheter och uppgifter att fullgöra.

Vårt hopp är att även i fortsättningen få stå utanför kriget. Våra bemödanden gå ut härpå. Men vi måste räkna med att även vårt land kan komma i fara och utsättas för angrepp. Vi måste ständigt vara beredda att möta en sådan situation.

Det moderna kriget är icke blott en kraftmätning mellan militära styrkor. Det berör allt och alla. Angreppet kan komma utan förvarning och sättas in till lands, till sjöss och från luften.

Särskilt anfall från luften kan framkalla panik och försvåra den civila och den militära ledningens arbete. Därtill kan komma propaganda i radio och genom flygblad, med falska meddelanden om svenska eftergifter, allt i avsikt att inom folket skapa förvirring. Sabotagehandlingar av fiendliga agenter äro också att vänta.

Varje svensk måste på förhand vara på det klara med sin ställning och sin uppgift. Det efterföljande avser att vara en vägledning.

Som grundval för vårt handlande i händelse av krig gälla två satsar:

Motstånd skall göras i alla lägen.

Varje meddelande att motståndet skall uppgivas är falskt.

Förhållningsregler vid krigsutbrott och under krig

Kort och gott: det svenska samhället och det svenska folket skola vid fientligt anfall göra motstånd med alla tillåtna medel.

Äro då icke alla medel i krig tillåtna? Nej, ty rättsstaten Sverige vill respektera folkrättens bud och de mellanfolkliga regler för krigföring, vartill Sverige anslutit sig. Dessa regler återfinnas i det s. k. lantkrigsreglementet (IV:de Haagkonventionen av år 1907), varur utdrag meddelas i slutet av denna skrift. (Se bilaga.)

Under det pågående stora kriget ha visserligen flera av dessa regler icke blivit allmänt efterlevda. De kunna sålunda icke skänka trygghet. Men de ge befolkningen — liksom krigsmakten — en rättsgrund att stå på.

Lägg på minnet två ting: 1) Dessa internationella rättsregler skola tillämpas av oss svenskar hur än fienden förhåller sig. Även om fienden trampar dem under fötterna, skola vi hålla dem i helgd. 2) I tveksamma fall kan endast Kungl. Maj:t föreskriva huru reglerna skola tillämpas.

1. Värnpliktiga och krigsfrivilliga

Till *krigsmakten* eller den väpnade styrkan (till skillnad från civilbefolkningen) höra de *värnpliktiga*. vare sig de tillhöra armén, marinen, flygvapnet, hemvärnet, luftbevakningen eller sjövärnsskåren, ävensom de *krigsfrivilliga*, d. v. s. icke-värnpliktiga som frivilligt låta inskriva sig vid krigsmaktens förband.

För den som är *krigsplacerad*¹ — vare sig han är värnpliktig eller krigsfrivillig — gäller vid *krigsutbrott* och vid *beredskapslarm* (se bilaga) den enkla grundregeln:

Inställ dig vid ditt förband!

Har du ej fått krigstjänstgöringsorder eller annan order att inställa dig, invänta den icke! Post- och telegrafförbindelser kunna bli brutna, radiomeddelanden kunna vara falska. Sök dig ofördröjligen till ditt förband! Sky inga svårigheter eller faror! Detta är din plikt.

Av allra största vikt är att de reguljära förbanden kunna planmässigt uppsättas och träda i funktion. Gör därför allt vad du kan för att komma till din rätta plats!

Alltså: 1) bege dig till den fältdepå eller inställelseplats, som du fått dig anvisad:

2) om du inte kan komma dit, vänd dig till närmaste hemvärnsbefäl eller till i krigsplaceringsordern särskilt angivet truppförband, där du får besked om vad du skall göra.

¹ *Krigsplacerad* är den, som erhållit meddelande om krigsplacering antingen i »krigsplaceringsorder», »meddelande om krigsplacering (ändrad krigsplacering) i samband med hempermittering» eller ock genom muntlig order vid hempermittering.

Tag dig fram med tåg, båt, buss, bil, cykel, skidor, till fots, hur som helst, men *tag dig fram!*

För den som **icke är krigsplacerad** — inbegripet den som har uppskov — gäller som huvudregel:

Stanna kvar vid din arbetsplats så länge din hemort är i svensk hand! Lämna den blott på order av civil eller militär myndighet!

Beröres din hemort av lantstrider, hotas den av omedelbar ockupation eller har den redan ockuperats, skall du vända dig till närmaste hemvärnsbefäl, som ger anvisning om vad du har att göra.

Detsamma gäller för alla andra som kunna bära vapen, således även för icke värnpliktiga.

Se till att du icke blir tagen av fienden! Varje man är oundgänglig vid rikets försvar.

2. Civila stridande

De civila, d. v. s. de som icke tillhöra krigsmakten och som enligt lantkrigsreglementet noga skiljas därifrån, äro icke berövade rätten att med vapen i hand försvara sitt land. De kunna strida i de reguljära förbanden eller i frikårer.

a) Den civile kan och bör i första hand anmäla sig som *krigsfrivillig* vid närmaste militära förband. Han bär då dettas uniform och räknas i allo tillhöra krigsmakten.

b) Civila personer på en ort kunna bilda en *frikår*. För en sådan gäller,

att den skall anföras av en befälhavare, som bär ansvar för sina underordnade,

att medlemmarna bära ett lätt igenkännligt tecken, helst en uniformsdel (rock, mössa o. s. v.), i nödfall en armbindel eller hemvärnsemblemet,

att vapen bäras öppet,

att krigets lagar och bruk iakttagas.

c) Befolkningen i ett icke besatt område kan *självmant gripa till vapen* för att bekämpa fienden även om den icke hunnit organisera sig som frikår. Om den bär sina vapen öppet och iakttagar krigets lagar och bruk, betraktas den som krigförande.

Under pågående strid kunna civila personer inträda i militärt förband eller frikår. De skola bära uniformsplagg och vapen och tillhöra då förbandet eller frikåren.

Om stridande civila icke iakttaga de här angivna reglerna, utsätta de sig för repressalier från fiendens sida. Man måste numera också räkna med att en fiende, oberoende av krigets lagar, tillgriper hänsynslösa åtgärder mot stridande civila.

Detta får icke avskräcka någon, men gör det angeläget att den frivilliga insatsen så vitt möjligt sker i organiserade frikårer i anslutning till hemvärnet.

3. Den icke stridande civilbefolkningen

Civilbefolkningen i egentlig mening har helt enkelt att lojalt rätta sig efter de svenska civila och militära myndigheternas föreskrifter och att efter bästa förmåga lämna dessa myndigheter all hjälp.

Luftskyddspersonalen skall vid beredskapslarm (se bilaga) eller annan order om ökad beredskap inställa sig på

förut anvisade platser. Vid beredskapslarm skall vidare mörkläggnings åtgärder genomföras, radiomottagare inkopplas och samtliga skyddsrum utan dröjsmål iordningställas.

a) Civilbefolkningen i område som är i svensk hand

För områden i svensk hand gäller som huvudregel: stanna på din post, lyd order och hjälp till av all kraft! Hjälp svensk militär och svenska luftskyddsorgan även när hjälpen synes svår och farlig att giva! Uträtta nyttigt arbete! Kom ihåg att du är skyldig att göra din insats inom hemskyddet! Motarbete panik! Sprid inga rykten! Var på vakt mot spioner!

Panikartad eller eljest okontrollerad flykt får under inga förhållanden förekomma; den hindrar det egna försvaret och hjälper fienden. Civilbefolkningen får lämna sina hemorter endast om utrymning anbefalles av myndigheterna. Detta gäller både områden som hotas av fienden och orter som utsätts för luftanfall.

Utrymning kommer att äga rum *endast* i den omfattning, som är möjlig och lämplig med hänsyn till rikets försvar. Var och en måste alltså vara beredd att stanna kvar i hemorten även om denna utsätts för svåra luftanfall eller kommer att befinna sig inom ett stridsområde. Den som kommer i stridslinjen får söka det skydd som är möjligt att finna i skyddsrum eller källare, i skogen eller varhelst det erbjuder sig.

Alla måste vara beredda att hjälpa grannar och andra, som fått sina hem förstörda eller drabbats av andra olyckor eller svårigheter.

b) Civilbefolkningen i ockuperat område

I händelse av anfall kommer Sverige att försvara sitt område med all makt. Vid krig måste man dock räkna med att vissa områden för kortare eller längre tid kunna bli ockuperade av fienden. I sådant fall äro rättigheter och skyldigheter både för den befolkning, som stannar på platsen, och för ockupationsstrupperna fastställda i lantkrigsreglementet. De områden där strider pågå eller där fiendliga trupper endast tillfälligtvis befinna sig (t. ex. vid inbrytning av motoriserade trupper, landsättning av fallskärmstrupper) betraktas icke som ockuperade, och lantkrigsreglementets bestämmelser om ockupation äro där icke tillämpliga.

Lantkrigsreglementet förbjuder fienden att tvinga befolkningen inom det ockuperade området att lämna upplysningar om det egna landets militära förhållanden och försvarsmedel. Dyliga upplysningar innebära landsförräderi och skola alltid vägras. Ej heller få svenska undersåtar tvingas att taga del i krigsoperationer, som äro riktade mot vårt eget land.

Inom ett ockuperat område kan fienden avkräva kommuner eller invånare rekvisitioner in natura och arbetsprestationer, dock endast för ockupationsarméns behov. Sådana rekvisitioner kunna ej förvägras, ty fienden kan vid vägran ådöma bestraffningar.

I vad mån våra förnödenheter och tillgångar skola undandragas fienden, antingen genom bortförande eller förstöring, kan icke här meddelas. Myndigheterna ha emellertid erhållit anvisningar om hur i detta avseende skall förfaras.

Lokala civila eller militära myndigheter komma att om

så är möjligt bestämma när motorfordon skola göras obrukbara för drift (t. ex. genom borttagande av batterier och gummiringar). Ha sådana bestämmelser ej utfärdats, åligger det envar att, om fienden kommer, själv förhindra att motorfordon utnyttjas. Specialbyggda luftskyddsfordon (t. ex. ambulanser, vissa brandbilar och stegvagnar) skola dock förstöras först efter särskild order. Cyklister skola själva göra sina cyklar tillfälligt obrukbara genom att borttaga viktigare skruvar och bultar, när risk föreligger att fienden skall kunna bemäktiga sig cyklarna. Skidor skola gömmas undan.

Grundreglerna äro:

Se till att transportmedel eller annan egendom, som kan bliva till omedelbar nytta för fiendens stridskrafter, icke oskadd faller i fiendens händer.

Ett segt passivt motstånd skall upprätthållas.

4. De civila myndigheterna

a) De civila myndigheterna inom område som är i svensk hand

skola i allt vara militärbefälet behjälpliga och understödja dess arbete.

Utebli direktiv uppifrån, skola myndigheterna handla självständigt i kontakt med vederbörande lokala militära myndigheter.

Vid krig eller krigsfara måste man räkna med att den civila administrationen icke under alla förhållanden kan verka på samma sätt som i fred. Kungl. Maj:t har möjlighet att förordna om ändringar av kommunala och andra civila myndigheters åligganden och skyldigheter samt om sättet

för deras verksamhets bedrivande. Det kan hända, att befogenhet eller uppgift, som tillkommer viss kommunal myndighet, kommer att överföras på annat kommunalt eller på statligt organ inom kommunen eller — om så visar sig lämpligt eller nödvändigt — på myndighet i annan kommun. Det torde också i många fall bli nödvändigt att förenkla formerna för olika kommunala och statliga organs verksamhet.

Slutligen måste man vara beredd på att myndigheter komma att utöva sin verksamhet från andra orter än de ordinarie. Så t. ex. kunna krigsförhållandena tvinga länsstyrelse att taga tillfälligt uppehåll i annan ort än residensstaden.

I princip böra dock såväl statliga och kommunala myndigheter och organ som enskilda personer inom i svensk hand varande områden kvarstanna så länge som möjligt på sina verksamhetsområden och fullgöra sina åligganden. Myndigheterna ha anmodats vidtaga åtgärder för att kassor ävensom kartor, längder, journaler och andra handlingar, som kunna bli till gagn för fienden, icke skola falla i dennes händer. Särskilda regler gälla för personal tillhörande telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

b) Civila myndigheter inom område som står inför överhängande ockupationshot

För att icke fienden i sitt intresse skall kunna utnyttja svenska *med exekutiv makt beklädda* myndigheter ha dessa av Kungl. Maj:t erhållit anvisningar om att vid överhängande ockupationshot begiva sig till annan ort utom fiendens räckhåll. Dessa anvisningar avse länsstyrelser, magistrater, kommunalborgmästare och landsfiskaler.

Dessa myndigheter ha också erhållit anvisningar att förstöra sådana handlingar, som icke kunna medföras men som kunna bli till gagn för fienden.

Civilbefolkningen i område, som står inför hot om omedelbar ockupation, måste alltså räkna med att en rad viktiga myndigheter upphöra att fungera och lämna området.

Myndigheterna ha dock erhållit föreskrifter om att, inför risk att falla i fiendens händer, icke lämna sina verksamhetsorter, så länge deras närvaro är nödvändig för att upprätthålla försvaret på orten.

c) Civila myndigheter inom ockuperat område

Civila myndigheter med exekutiv makt skola sålunda vid ockupationstillståndets inträdande ha lämnat det ockuperade området.

Varje ny föreskrift, som inom ockuperat område utfärdas av svensk landshövding, länsstyrelse, magistrat, borgmästare eller landsfiskal, skall därför betraktas som falsk och tillkommen i icke behörig ordning.

Vissa statliga och kommunala organ beräknas stanna kvar och fullfölja sin verksamhet. I allmänhet kan man räkna med att prästerna stanna i sina församlingar och stå befolkningen till tjänst. Offentliga myndigheter och myndighetspersoner, som stanna kvar, skola iakttaga ett korrekt men strängt återhållsamt uppträdande mot fiendens trupper och tjänstemän, och om möjligt skall all närmare kontakt undvikas. Ett segt passivt motstånd skall upprätthållas.

Så långt omständigheterna det medgiva, skola myndigheterna verka för uppehållet av svensk rättsordning

inom det ockuperade området samt i övrigt tillvarataga befolkningens rättigheter och intressen gentemot ockupationsmakten. Om fienden ställer krav på svenska myndigheter om vidtagande av åtgärd, som innebär att fiendens mot riket riktade verksamhet understödes, skola myndigheterna enligt givna förhållningsorder icke efterkomma framställningen.

Vad som nu sagts gäller även om kravet avser medverkan till rekvisition av egendom, utkrävande av arbetsprestation eller verkställande av annan åtgärd, som ockupationsmakten enligt lantkrigsreglementets föreskrifter är berättigad att vidtaga inom det ockuperade området, ty även om ockupationsmakten har befogenhet till dylika åtgärder, ger icke lantkrigsreglementet den någon rätt att kräva svensk myndighets medverkan vid genomförandet.

Hot om repressalier får ej avhålla myndighet från att motstå dylika krav.

Svenske medborgare, kom ihåg:

Varje angrepp mot rikets frihet och självständighet skall mötas med vapen.

Det totala kriget kräver det totala försvaret.

Varje meddelande att motståndet skall uppges är falskt.

Sverige vill försvara sig, kan försvara sig och skall försvara sig.

Krigets lagar

För kriget har sedan länge i växlande omfattning tillämpats en viss sedvanerätt, som syftat till att skydda fångar och civilbefolkning, att begränsa den ockuperandes ingrepp i förvaltning och rättsskipning, att humanisera själva krigföringen. Det år 1907 tillkomna reglementet angående lagar och bruk i lantkrig (IV:de Haagkonventionen) söker fastslå vissa normer i samma syfte.

Utdrag ur lantkrigsreglementet (IV:de Haagkonventionen av den 18 oktober 1907)

Ur artikel 1. Krigets lagar, rättigheter och skyldigheter hava tillämpning icke blott å hären, men även å milistrupper och avdelningar av frivilliga, under förutsättning att dessa trupper och avdelningar uppfylla följande villkor:

- 1) att de stå under befäl av en person, som är ansvarig för sina underordnade;
- 2) att de bära ett bestämt och på avstånd igenkännligt utmärkande tecken;
- 3) att de bära sina vapen öppet samt
- 4) att de vid sina operationer iakttaga krigets lagar och bruk.

Artikel 2. Befolkningen i ett icke besatt område, vilken vid fiendens annalkande självmant griper till vapen för att bekämpa de inryckande trupperna men icke hunnit organisera sig i enlighet med bestämmelserna i artikel 1, skall betraktas som krigförande, om densamma bär sina vapen öppet samt iakttagar krigets lagar och bruk.

Ur artikel 23. Utöver de förbud, som uppställas genom särskilda överenskommelser, gäller att det är uttryckligen förbjudet:

- a) att använda gifter eller förgiftade vapen,

b) att genom förräderi döda eller såra till den fientliga nationen eller armén hörande personer,

c) att döda eller såra en fiende, som, sedan han nedlagt vapnen eller icke längre är i stånd att försvara sig, givit sig på nåd och onåd,

d) att förklara, att pardon icke kommer att givas,

e) att använda vapen, projektiler eller ämnen, som äro ägnade att förorsaka onödiga lidanden,

f) att obehörigen använda parlamentärflagga, fiendens nationella flagga eller militära beteckningar och uniform ävensom Genèvekonventionens igenkänningstecken.¹

Det är likaledes förbjudet för krigförande att tvinga motpartens undersåtar att taga del i krigsoperationer, som äro riktade mot deras eget land, till och med om de varit i den krigförandes tjänst före krigets början.

Artikel 29. Såsom spion kan endast anses person, som hemligt eller under falska förevändningar inhämtar eller söker inhämta upplysningar inom en krigförandes operationsområde i avsikt att meddela dessa till motståndaren.

Militärpersoner, som utan förklädnad inträngt inom den fientliga arméns operationsområde i ändamål att inhämta underrättelser, betraktas följaktligen icke såsom spioner. Ej heller betraktas såsom spioner militära eller civila personer, som hava i uppdrag att överbringa meddelanden till egen eller till den fientliga armén och utföra detta uppdrag öppet. Till samma kategori räknas de personer, som avsänts i ballong för att överbringa meddelanden och i allmänhet för att underhålla förbindelser mellan olika delar av en armé eller av ett område.

Artikel 42. Ett område anses vara ockuperat, då det samma faktiskt befinner sig under den fientliga arméns herravälde.

Ockupationen omfattar endast de områden, å vilka detta herravälde upprättats och kan utövas.

Artikel 43. Sedan utövandet av den lagliga maktens myndighet faktiskt övergått till den ockuperande, skall denne vidtaga alla på honom ankommande åtgärder för att så vitt möjligt återställa och trygga den allmänna ordningen och det offentliga livet, under iakttagande, såvida icke bestämt hinder häremot möter, av de i landet gällande lagarna.

Artikel 44. Det är förbjudet för en krigförande att tvinga befolkningen i ockuperat område att lämna upplysningar om den andre krigförandes armé eller försvarsmedel.

Artikel 45. Det är förbjudet att tvinga befolkningen i ockuperat område att avlägga trohetsed till den fientliga makten.

Artikel 46. Familjens heder och rättigheter, enskildas liv och egendom ävensom religiös övertygelse och religionsutövning skola respekteras.

Enskild egendom får icke tagas i beslag.

Artikel 47. Plundring är uttryckligen förbjuden.

Artikel 50. Samfällid bestraffning antingen i form av penningegärd eller på annat sätt får icke åläggas befolkningen på grund av enskilda handlingar, för vilka densamma icke kan anses i sin helhet ansvarig.

Ur artikel 51. Krigsgärd må ej upptagas annorlunda än på grund av skriftlig befallning av högste befälhavaren och under hans ansvar.

Ur artikel 52. Rekvisitioner in natura och arbetsprestationer må avfordras kommuner eller invånare endast för ockupationsarméns behov. De böra stå i förhållande till landets tillgångar och vara av sådan art, att de icke för befolkningen innebära en förpliktelse att deltaga i krigsföretag mot eget land.

Sådana rekvisitioner och arbetsprestationer få endast åläggas efter bemyndigande av befälhavaren i det ockuperade området.

Alarmering vid flyganfall, blyxtanfall och omedelbar krigsfara

I händelse av flyganfall alarmeras allmänheten i luftskyddsorter genom särskilda signaler. »flyglarm», »faran över» och »beredskapslarm».

Signalen flyglarm

innebär omedelbar fara för flyganfall och ges under en minut inom de flesta orter med tyfon genom upprepade korta ljudstötter — — — och inom andra orter med siren genom en stigande och fallande s. k. »rämton»

Inom vissa orter med automatiserat telefonnät ges signalen flyglarm dessutom på telefon genom upprepade korta ringsignaler under c:a 30 sekunder.

Signalen faran över

innebär att genom föregående flyglarm inträtt larmtillstånd upphört och ges under en halv minut med såväl tyfon som siren genom en lång, jämn signal —————.

Faran över kan även meddelas på annat sätt, t. ex. muntligt genom poliser och ordonnanser. På telefon ges icke faran över.

Beredskapslarm

Skulle landet utsättas för blyxtanfall eller föreligger omedelbar krigsfara utan att högsta luftskyddsberedskap dessförinnan anbefallts, ges beredskapslarm.

När flyganfall icke är att vänta, ges beredskapslarmet såsom flyglarm (dock ej på telefon) åtföljt efter 30 sekunder av faran över.

När flyganfall är att vänta, ges beredskapslarmet såsom två flyglarm med 30 sekunders mellanrum. I detta fall utsändes inom vissa orter ett flyglarm även på telefon till allmänheten.